

Rotací plochy

Přednáška 5

Vlastnosti rotačních ploch

- vznikají rotací křivky k (= tvořící křivka) kolem přímky o (= osa rotace)
- rotací kuželosečky kolem její osy vznikne **rotační kvadratická plocha**
- určení rotační plochy: tvořící křivkou k a osou rotace o
- každý bod při rotaci opisuje kružnici (v rovině kolmé k ose a se středem na ose), které se říká **rovnoběžková kružnice**

Vlastnosti rotačních ploch

- Tvořící křivka:
  - spojitá, bez uzlových bodů, po částech hladká
  - obecně prostorová (ale pak není vidět tvar plochy)
⇒ volíme tvořící křivku v rovině osy (= **polomeridián**, ten spolu se svým osově souměrným obrazem tvoří **meridián** rotační plochy)
⇒ křivka (polo)meridiánu se tedy dá určit jako osový řez obecně dané rotační plochy
  - pokud je meridián/polomeridián v rovině rovnoběžné s nárysnou ⇒ je to tzv. **hlavní meridián** (polomeridián)
- uvažujeme osu plochy kolmou k půdorysně

Druhy rotačních ploch

podle typu tvořící křivky:

tvořící přímka
→ přímková

tvořící kružnice
→ cyklická

tvořící
kuželosečka
→ kvadratická
(kvadrika)

Přímková rotační plocha

tvořící křivka k je přímka:

různoběžná s
osou (ne kolmá)
→ kuželová
plocha (rotační)

rovnoběžná s osou
→ válcová plocha
(rotační)

mimoběžná s osou
→ jednodílný
hyperboloid
(rotační)

Cyklická rotační plocha

tvořící křivka k je kružnice a je polomeridián:

kružnice
neprotíná osu
rotace
→ anuloid (toroid)

kružnice se dotýká
osy rotace
→ axoid

kružnice protíná
osu rotace ve
dvou bodech
→ melanoid

speciální případy:

- Globoid – kružnice v rovině rovnoběžné s osou rotace (různoběžné)
  - Kulová plocha – kružnice v rovině osy rotace a osa prochází středem kružnice
- Animace najdete [zde](#).

Tečná rovina a normála rotační plochy v daném bodě (osa kolmá k π)

- rovina tvořená tečnami ke všem křivkám na ploše, které prochází daným bodem A (stačí najít 2 různoběžné)
⇒ určení tečné roviny v bodě tvořící křivky: tečna k rovnoběžkové kružnici a tečna k tvořící křivce
  - tečna k rovnoběžkové kružnici v bodě hlavního polomeridiánu je kolmá k nárysně
  - nárysem tečné roviny v bodě hlavního polomeridiánu je tečna k nárysu křivky hlavního meridiánu
- normála n je kolmice k tečné rovině τ v daném bodě A
  - normály sestrojené ve všech bodech jedné obecné rovnoběžkové kružnice vytvoří kuželovou plochu s vrcholem na ose rotace (ve speciálních případech válcovou plochu nebo rovinu)
  - normála v bodě polomeridiánu je normálou křivky polomeridiánu

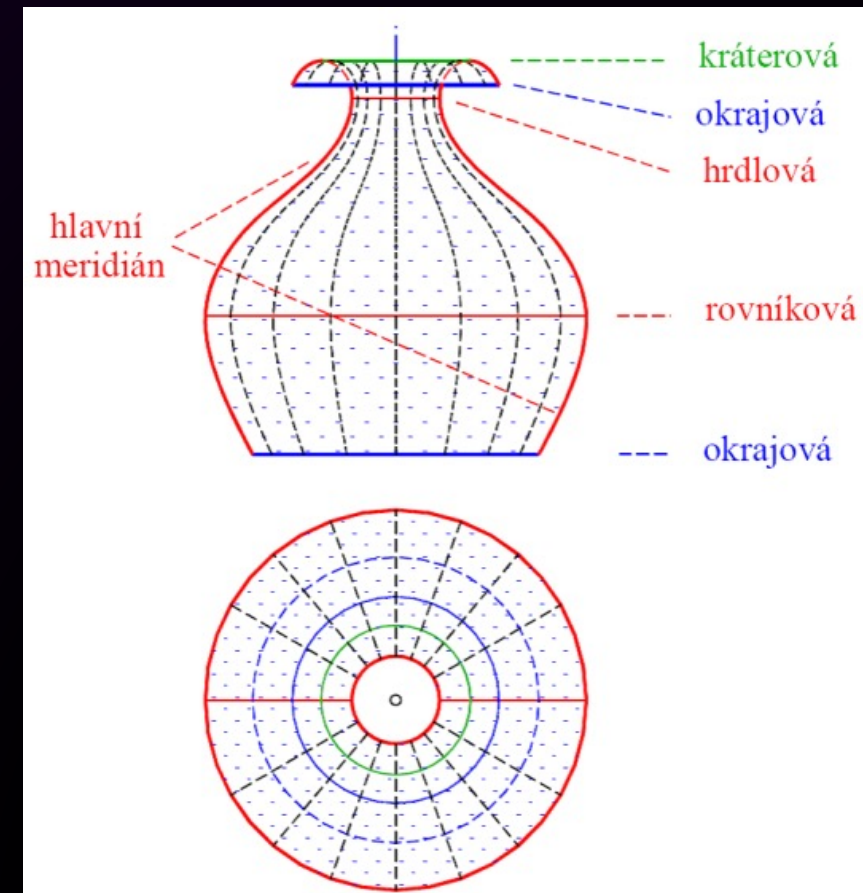
Tečná rovina a normála rotační plochy v daném bodě (osa kolmá k π)

- normála v bodě hlavního meridiánu
  - je kolmá k tečné rovině (tečná rovina kolmá k nárysně)
  - je rovnoběžná s nárysnou
  - normála křivky hlavního meridiánu
- normála v obecném bodě plochy se sestrojí pomocí otočení do polomeridiánu a kuželově plochu

• Rovnoběžkové kružnice, průmět a řez rotační plochy

- půdorys tvoří rovnoběžkové kružnice okrajové, hrdlové, rovníkové
- nárys je složen z křivek hlavního meridiánu a nárysů okrajových a kráterových rovnoběžkových kružnic
- řezy pouze rovinami ve speciální poloze (kolmá k půdorysně (např. osový řez), kolmá k nárysně), obecné najdete [zde](#)
- obecný postup bodové konstrukce řezu:
  - pomocná rovina α kolmá k ose rotace
  - rovnoběžková kružnice r v rovině α
  - průsečnice p roviny řezu a roviny α
  - průsečíky kružnice r a přímky p
  - volba další roviny α ...

Průnik rotačních ploch

- dány rotační plochy κ a κ' , obecný postup:
  1. volba pomocné plochy κ^*
  2. průnik κ a $\kappa^* \rightarrow$ křivka k
  3. průnik κ' a $\kappa^* \rightarrow$ křivka k'
  4. průsečík(y) k a $k' \rightarrow$ body průniku X, Y
  5. nová volba pomocné plochy $\kappa^* \dots$
- typ pomocné plochy κ^* závisí na vzájemné poloze os daných rotačních ploch
- budeme uvažovat jen osy totožné, rovnoběžné a různoběžné:
  - totožné - pomocná plocha κ^* je rovina kolmá ke společné ose
  - rovnoběžné - pomocná plocha κ^* je rovina kolmá k oběma osám (zde)
  - různoběžné - pomocná plocha κ^* je kulová plocha se středem v průsečíku os (zde nebo zde)

Průnik rotačních ploch

- pokud lze oběma rotačním kvadrikám s různoběžnými osami vepsat společnou kulovou plochu se středem v průsečíku os, pak se jejich průnik rozpadá na dvě kuželosečky (v případě rotační válcové a kuželové ploch se průnik rozpadne na dvě elipsy)

